

**Construint Polítiques i Pràctiques
Interculturals a la ciutat de Barcelona**
Un estudi de cas

Ajuntament de Barcelona
Direcció de Serveis d'Immigració i
Interculturalitat
Juny de 2015

ÍNDEX

PRIMERA PART

1. Quins són els factors de context que han influït en la creació d'una política intercultural?

- 1.1 Context Catalunya-Barcelona, 2000-2014
- 1.2 Antecedents de les polítiques interculturals municipals
- 1.3 Polítiques públiques d'interculturalitat (1997 fins al present)
- 1.4 Servei de Mediació Intercultural, 2002
- 1.5 Any Europeu del Diàleg Intercultural, 2008
- 1.6 Pla Barcelona Interculturalitat, 2008-2010

SEGONA PART

2. Quins obstacles s'havien d'afrontar a l'hora de formular polítiques interculturals?

- 2.1 Canvis de context
- 2.2 Dificultats internes a l'Ajuntament

TERCERA PART

3. Quines estratègies s'han utilitzat per posar en marxa les polítiques interculturals i fer que durin en el temps?

- 3.1 Temes conceptuals subjacents a les pràctiques interculturals
- 3.2 De la política a la pràctica: El Programa BCN Interculturalitat
- 3.3 L'Estratègia BCN Antirumors
- 3.4 Altres línies destacades d'acció en el Programa BCN Interculturalitat
- 3.5 Algunes conclusions i compromisos de futur

Resum

Una gran part del que avui és Barcelona en termes de relacions interculturals té a veure amb la seva història i la seva ubicació geogràfica, però també amb la posició de la ciutat com a líder regional en economia, turisme, les arts, cultura i recerca acadèmica. Com a ciutat clau a l'Estat espanyol, situada entre el Mediterrani i Europa, sempre ha estat una cruïlla per a persones d'arreu del món. De fet, es diu que gairebé tothom que viu a la ciutat té algú a la seva família que és originari d'algun altre lloc.

En aquest context altament diversificat, l'Ajuntament de Barcelona va començar a desenvolupar ell seu compromís amb la interculturalitat fa més de 15 anys, tot coincidint amb el creixement de la immigració provinent de països africans, asiàtics i llatinoamericans cap a finals de la dècada dels 90 del segle passat. En un esforç de dotar l'administració local d'un full de ruta per desenvolupar pràctiques interculturals, la planificació en aquest àmbit ha anat evolucionant a partir d'interaccions amb entitats locals, associacions comunitàries i iniciatives innovadores de recerca i formació, que han fet avenços significatius en la teoria i la pràctica per tal de garantir una igualtat d'oportunitats i la cohesió social en un context urbà de gran diversitat cultural.

Aquest impuls intercultural de les polítiques locals ha preparat el terreny per un període de creixement estratègic i consolidació de pràctiques i programes tant internament a través dels departaments municipals com externament, als nivells global de ciutat i de territori (districtes/barris). Amb un enfocament fort en la promoció d'oportunitats per a la interacció positiva entre persones de diferents trajectòries ètniques i culturals, estem aprenent del nostre treball conjunt amb un ampli ventall d'agents a fer front als múltiples reptes a nivell micro. L'impacte sembla ser més gran a llarg termini i més apropiat ara mitjançant la posada en marxa de pràctiques i el desenvolupament d'eines adaptades a les condicions específiques dels barris més que a gran escala, a nivell de ciutat. Davant dels obstacles actuals i amb un millor coneixement de les oportunitats existents, això permet la implicació de més persones i la mobilització de sectors clau a diferents indrets de la ciutat en la promoció d'unes polítiques interculturals. Alhora, aquestes estratègies es retroalimenten en el marc de la política intercultural de la ciutat amb una perspectiva més acurada de com s'haurien d'implementar concretament els principis comuns de la interculturalitat en diferents moments i indrets a la ciutat.

Autoria: Rafa Crespo, Ramon Sanahuja i Kira Bermúdez, amb la col·laboració de Carolina Astudillo.

Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat, Ajuntament de Barcelona.

PRIMERA PART

1. Quins són els factors de context que han influït en la creació de polítiques interculturals?

Pel que fa les relacions interculturals, Barcelona és una ciutat capdavantera en economia, turisme, les arts, cultura i recerca acadèmica, en tant que capital de Catalunya i seu de la Unió per al Mediterrani. És una ciutat clau a l'Estat espanyol, al Mediterrani i a Europa gràcies a la seva ubicació geogràfica i a la seva història, ja que ha estat cruïlla per a persones d'altres indrets del món. L'arribada de la revolució industrial al segle XIX va transformar la ciutat i la seva societat, tot generant migracions importants procedents de la resta de l'Estat, sobretot a partir de principis del segle XX.

Aquest aspecte cosmopolita es reflecteix en el desenvolupament urbà de la ciutat. Un dels factors clau de la construcció de la ciutat ha estat el flux de poblacions, no sols en termes d'immigració sinó també d'emigració.¹ Primer caldria revisar alguns dels esdeveniments històrics importants lligats a la diversitat que han generat canvis significatius a la ciutat: l'Exposició Universal de 1888 va portar la transformació de la zona de La Ciutadella; l'Exposició Universal de 1929 va portar la urbanització de la muntanya de Montjuïc; amb motiu dels Jocs Olímpics de 1992 es va construir el barri nou de la Vila Olímpica i es va renovar el barri de Poblenou i, amb motiu del Fòrum Universal de les Cultures de 2004, es va prioritzar la construcció de la zona comercial de Diagonal Mar i la renovació de la zona del riu Besòs. D'altra banda, un districte com ara l'Eixample es va construir en part amb diners dels *Indians*², que més endavant donarien el seu nom a un dels barris de la ciutat.

Tots aquests esdeveniments van portar a l'arribada d'immigrants d'altres indrets de l'Estat i, des de finals del segle XX, d'arreu del món. Si comencem el nostre anàlisi a partir de principis del segle XX, trobarem que la ciutat

¹ Quan parlem de migració, ens referim tant a immigració com a emigració.

² Els *Indians* eren catalans emigrats a les Amèriques i altres colònies, com ara el Marroc, Guinea Equatorial i les Filipines. Alguns van retornar enriquits amb fortunes que van invertir en la indústria, habitatges, monuments, escoles, hospitals, etc. Per a més informació, vegeu Carme Grandas Sagarra, *Presencia de los indianos en Barcelona*, Barcelona, Ed. ÀMBIT, 2013.

tenia una població per sobre del mig milió de persones, un 21% dels quals havien nascut fora de Catalunya. Entre 1920 i 1930, la població va créixer en un 40%, fins arribar a la xifra d'un milió d'habitants, el 37% dels quals havien nascut fora de Catalunya i un 2,7% d'aquests (27.000 persones) eren estrangers. Per últim, el 44% del 1.755.000 persones que vivien a Barcelona al 1975 havien nascut fora de Catalunya. Això ha resultat en una migració interna significativa cap a Catalunya. Amb una població actual de 7,4 milions, la població a Catalunya sense comptar els fluxos migratoris del segle XX es situaria en els 2,7 milions d'habitants.

Amb la recuperació de la democràcia a 1979, Barcelona va reclamar el govern local i la llengua catalana, que havia estat prohibida al llarg dels 40 anys de dictadura franquista. Anys després i amb l'assoliment de la Carta Municipal de Barcelona (1998), el català esdevé llengua oficial de l'Ajuntament, amb el castellà en el marc constitucional. Aquesta normativa estableix també que els serveis públics han de fer possible l'atenció de manera adaptada als residents del municipi que pertanyen a minories lingüístiques.³

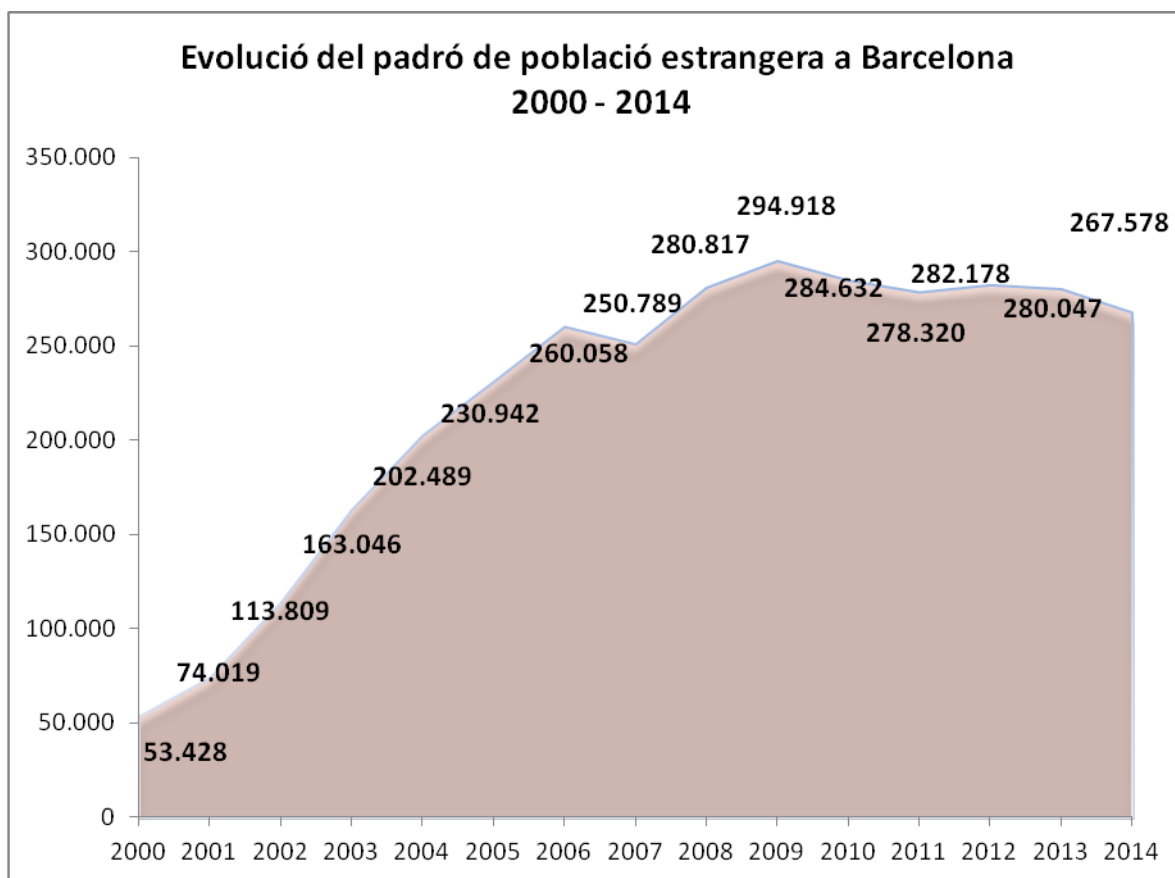
Al llarg del segle XX, Barcelona va mantenir una forta tradició cosmopolita. Els anys 70 van veure l'arribada, acollida i assentament de persones exiliades de les dictadures llatinoamericanes així com d'alguns estats africans, que van afavorir un entorn de renovació i creativitat intercultural (música, literatura, etc.). Aquesta tradició d'anar incorporant la diversitat interna i externa és viva encara avui a la ciutat. Les aportacions fetes per les persones migrades a la vida econòmica, cultural, social i urbana són, no obstant, més reconegudes avui que en el passat.

En aquest context de diversitat cultural, l'Ajuntament de Barcelona ha desenvolupat un fort compromís amb polítiques i pràctiques interculturals, tot coincidint amb l'increment de la immigració procedent de països africans, asiàtics, europeus i americans (principalment llatinoamericans) que va marcar el final dels anys 90.

1.1 Context Catalunya-Barcelona, 2000-2014

³Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta Municipal de Barcelona; Article 4.

Al gener de 2000, les persones estrangeres que vivien a Barcelona constituïen el 3,5% de la població total, mentre que a principis de 2010 aquest percentatge havia arribat al 17%. Malgrat la crisi econòmica actual, el percentatge de persones estrangeres no ha disminuït significativament. Al gener de 2014, la xifra de persones estrangeres empadronades com a residents era un 16,7% de la població total (267.578 persones)⁴. El 30 de juny de 2014, 358.825 de les persones residents a la ciutat havien nascut a l'estranger, que és el 22% de la població.⁵

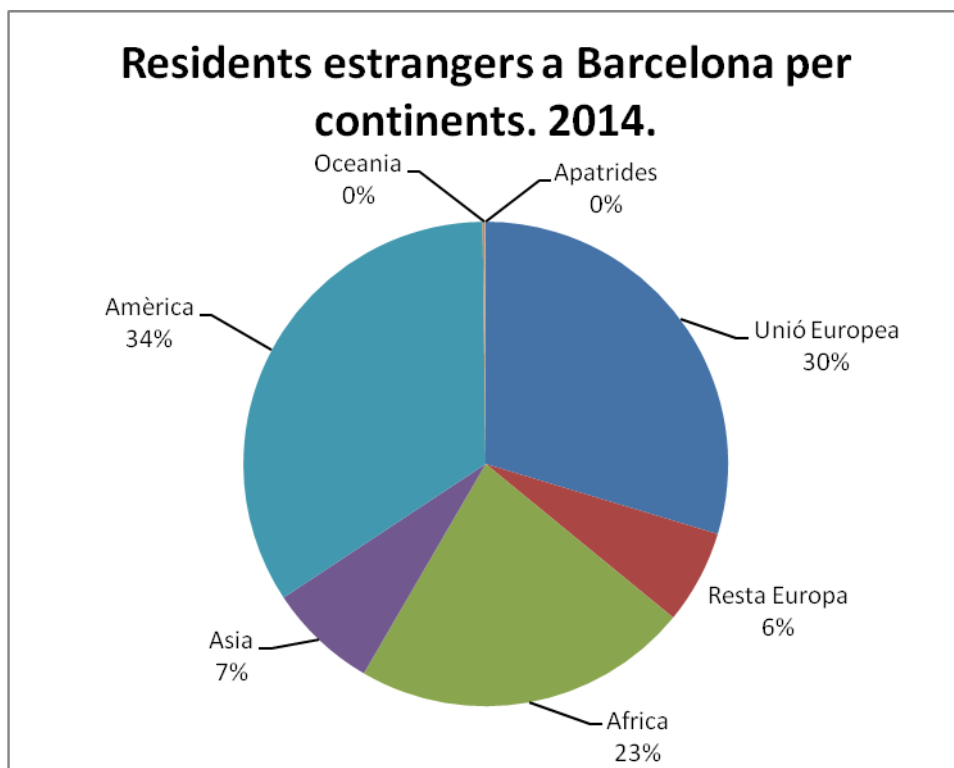

Un dels trets de la darrera tendència migratòria és la diversitat dels seus orígens, amb l'arribada de persones de 160 nacionalitats diferents vingudes de tots els continents. D'aquí la dita local de que "gairebé tothom que viu a Barcelona té algun familiar nascut a un altre indret del món". Segons el Grup d'Estudi de Llengües Amençades de la Universitat Autònoma de

⁴ Informes Estadístics. La població estrangera a Barcelona. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona (2014): <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/inf/pobest/pobest14/pobest14.pdf>

⁵ Dades estadístiques preliminars per la ciutat de Barcelona. Explotació del padró continu. Persones estrangeres a Barcelona. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. Juny 2014.

Barcelona, a Catalunya es parla un total de 227 llengües, la majoria de les quals poden sentir-se als carrers de Barcelona.

Nacionalitats de les persones residents a Barcelona

2013 Rànkig de Nacionalitats			2014 Rànkig de Nacionalitats		
1	Itàlia	24,256	1	Itàlia	25,015
2	Pakistan	21,637	2	Pakistan	20,052
3	Xina	16,128	3	Xina	16,435
4	Equador	13,688	4	França	13,062
5	Bolívia	13,463	5	Marroc	12,824
6	Marroc	13,214	6	Bolívia	11,607
7	França	12,708	7	Equador	10,849
8	Perú	12,506	8	Perú	10,258
9	Colòmbia	11,550	9	Colòmbia	9,215
10	Filipines	8,724	10	Filipines	8,684
11	República Dominicana	7,508	11	Romania	7,118
12	Romania	6,995	12	Alemanya	6,930
13	Alemanya	6,914	13	Regne Unit	6,658
14	Argentina	6,869	14	República Dominicana	6,590
15	Regne Unit	6,272	15	Argentina	6,137
16	Brasil	6,271	16	Brasil	5,631
17	Hondures	5,451	17	Hondures	5,494

18	Índia	5,093	18	Rússia	5,210
19	Rússia	4,594	19	Índia	5,030
20	Mèxic	4,516	20	Portugal	4,071

Font: Informe Població estrangera a Barcelona. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona. Gener 2014.

Ha hagut un augment notable des de finals dels anys 2000 en el nombre de residents de països de la Unió Europea, com ara Itàlia⁶, França, Romania, Alemanya i Regne Unit, així com un descens a les xifres d'Equador, Colòmbia i Bolívia en tant que la crisi ha afectat la població no comunitària de manera més greu i els ha obligat a marxar. La població asiàtica, no obstant, segueix creixent. Un altre fenomen interessant és el nombre significatiu de residents que han obtingut la nacionalitat espanyola, sobretot persones d'Amèrica Llatina i Marroc. Això explicaria la important diferència de xifres entre residents de nacionalitat estrangera i residents nascuts a l'estranger. Aquest fet ha donat peu a un factor nou en termes d'interculturalitat: el vell estereotip segons el qual la ciutadania era identificada fàcilment pel seu "aspecte occidental" ha estat reemplaçat per un reconeixement de la població de Barcelona en tota la seva gran diversitat de trets físics i socioculturals originaris d'arreu del món.

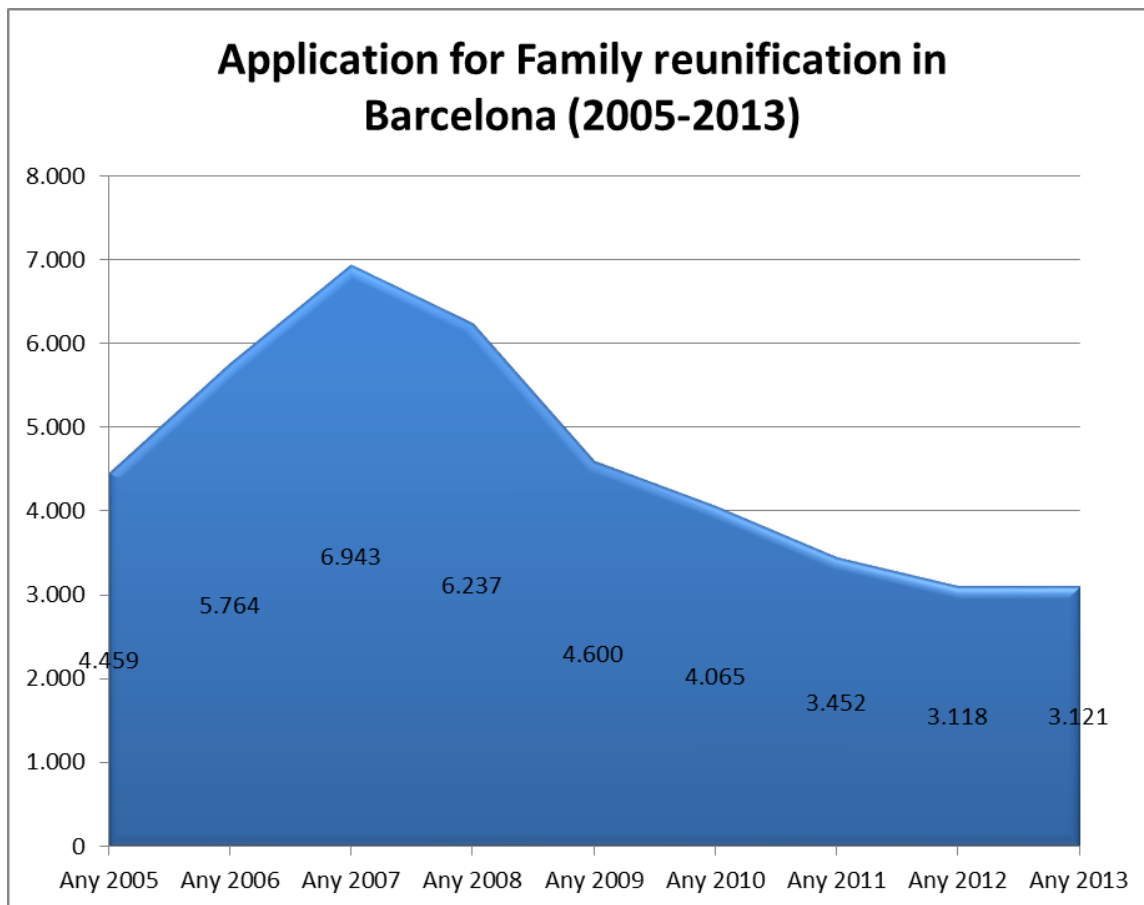
També s'ha mantingut la tradició catalana dels matrimonis mixtes amb persones migrades.⁷ L'any 2012, els matrimonis mixtes (entre persones de nacionalitat espanyola i persones estrangeres) constituïen un 25% del total de matrimonis. I, cada cop més, els residents nadius, aquells que han nascut i s'han criat a Barcelona, seran descendents de persones estrangeres immigrades. Aquestes persones han de ser considerades natives i no pas estrangeres ni immigrades. És per això que la gestió de la diversitat no es pot governar exclusivament en base a processos migratoris, sinó també per dinàmiques internes. Per exemple, la població musulmana de Barcelona serà en part nativa i en part immigrada. L'islam ja no és tant sols una religió estrangera, ara també és una religió local.

També caldria posar èmfasis en el fet que des dels inicis del segle XXI, l'etapa d'arribada i assentament de persones migrades ha arribat a la seva

⁶ Tot i que un nombre significatiu de persones immigrades italianes provenen originàriament de països llatinoamericans.

⁷ Informes Estadístics. La població estrangera a Barcelona. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona (2014): <http://www.bcn.cat/estadistica/castella/dades/inf/pobest/pobest14/part2/p0414.htm>

fi, i està sent reemplaçada per una etapa d'arrelament social. Aquest procés es veu significativament afectat per la crisi econòmica, com pot apreciar-se, per exemple, en la disminució de la xifra de sol·licituds de reagrupament familiar.

Sol·licituds de reagrupament familiar a Barcelona (2005-2013)

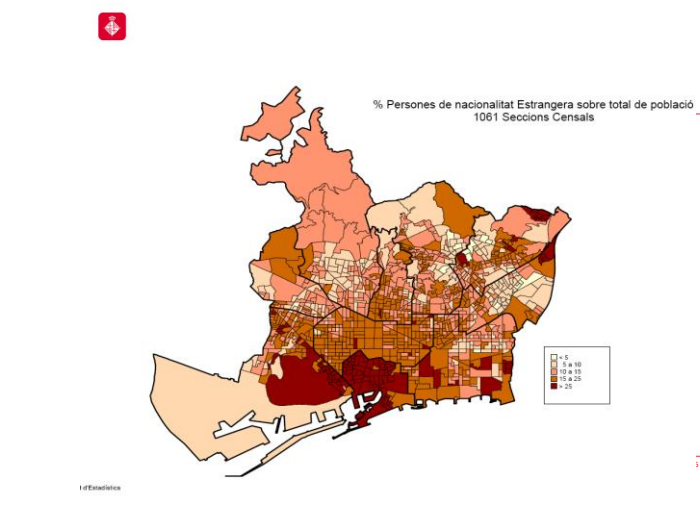
Font: Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat. Ajuntament de Barcelona.

Aquesta situació d'un arrelament i estabilitat més grans de les famílies migrades ha comportat un creixement notable de la diversitat sociocultural en una ciutat ja de per si ben diversa i plural. Es generen noves situacions que són cada cop més complexes i que exigeixen un marc d'interacció positiva per tal de garantir la cohesió social. La interacció positiva en diversitat és fonamental per a una connexió global-local, per a allò que algunes recerques anomenen com a "glocalització". Allò que passa a Barcelona té una influència a diferents punts del món i viceversa, perquè la mobilitat no para de créixer i les interconnexions es fan més i més denses. Per tant, l'acció política municipal no afecta tan sols l'àrea municipal, sinó

que transcendeix les fronteres geogràfiques perquè Barcelona és un punt immers en múltiples diàspores.

Un dels trets principals d'aquest procés que condiciona les polítiques municipals és la creixent distribució de les poblacions migrades a tota la ciutat. Això vol dir que no hi ha barris amb residents d'un únic origen cultural, no hi ha *guetos culturals* ni barris monoculturals com a altres grans ciutats amb les seves famoses Chinatown, per exemple, perquè la població xinesa a Barcelona s'ha assentat a diferents barris, com ho ha fet la població marroquina, pakistanesa o llatinoamericana. La majoria de les persones immigrades estrangeres tenen un nivell econòmic baix i per això solen viure a barris de classe treballadora, en el centre o a la perifèria de la ciutat. Tanmateix, als barris de classe mitja i alta també hi resideixen persones immigrades, ja sigui perquè es troben a una franja econòmica mitja o elevada, o perquè treballen al sector de serveis.

El mapa de sota mostra la distribució de la població estrangera a tota la ciutat, tant a barris amb població de renda elevada com a barris amb residents més pobres. En general, l'etnicitat no és un factor de distribució poblacional, com es pot comprovar explorant el portal digital de la immigració a la ciutat.⁸ A Barcelona, els factors determinants són el nivell de renda i el cost de l'habitatge.

⁸ Portal de la Immigració a Barcelona, creat per Fundació ACSAR, amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona i universitats locals. Aquest portal digital presenta l'evolució sociodemogràfica de la migració a la ciutat de Barcelona a partir de l'any 2000, i crea mapes amb informació sociodemogràfica, per nacionalitats, districtes, barris i àrees estadístiques bàsiques: <http://oslo.geodata.es/acsar/estudi-immigracio.php>

Font: Informes Estadístics. La població estrangera a Barcelona. "Percentatge de persones estrangeres sobre el total de la població. 1060 Seccions Censals." Gener 2014.

És molt important tenir en compte que quan es va restablir la governança democràtica l'any 1979, va començar una nova era de planificació urbana, sobretot en els barris perifèrics de la ciutat que havien estat ignorats durant l'etapa franquista. Això es va traduir en l'establiment de serveis bàsics i un compromís per la millora de l'accés públic i l'espai públic (carrers, places, parcs, etc.). També es va acompanyar d'una política de situar equipaments públics als barris, com ara biblioteques, centres cívics, escoles, centres de salut, etc. Amb el temps, aquesta política ha creat un equilibri més gran entre els barris de la ciutat. La planificació urbana s'ha allunyat de la zonificació i ha optat pels usos mixtos del sol (activitat residencial, econòmica i comercial) en un intent d'afavorir una barreja social més rica a tota Barcelona.

Si bé és cert que les polítiques d'urbanisme han estat un dels punts forts de la ciutat, no es pot dir el mateix de les polítiques d'habitatge social. L'habitatge social disponible actualment a la ciutat és més aviat baix comparat amb altres ciutats europees. Tanmateix, aquest punt feble no ha resultat en la construcció de grans barris perifèrics on predomina l'habitatge social, fet que genera, a llarg termini, grans concentracions de poblacions immigrades i pobresa endèmica, com ha succeït a moltes ciutats franceses, per exemple. Aquestes circumstàncies poden explicar fins a cert punt els motius pels quals la població immigrada està relativament ben distribuïda a tota la ciutat.

Cap a finals dels anys 80 l'experiència de migracions a gran escala era limitada a Barcelona, i molts observadors començaven a plantejar si el fenomen dels treballadors temporers i en trànsit esdevindria permanent. No hem d'oblidar que la Llei de Drets i Llibertats de les Persones Estrangeres a Espanya i la seva Integració Social va ser aprovada l'any 1985, només un any abans de l'entrada de l'Estat a la Unió Europea.

Ben ràpid, però, es va fer palès que aquest fenomen estava cada vegada més establert i era ja estructural. Per això es feia necessària una política estable amb visió estratègica. Tanmateix, les primeres polítiques a Barcelona en aquest àmbit es van orientar cap a l'acollida i l'assimilació/integració. De manera gradual, han anat canviant cap a un enfocament intercultural, com veurem més endavant.

1.2 Antecedents de les polítiques municipals interculturals

Barcelona ha anat construint una política de gestió de la diversitat estratègica basada en la participació i la implicació d'un ampli ventall d'actors i agents socioculturals (entitats, associacions, grups d'immigrants, sindicats, etc.), que van ser els primers a respondre als reptes plantejats pels canvis en les polítiques migratòries i urbanístiques.

La metodologia emprada des de les primeres etapes, que incloïa iniciar contacte, establir diàleg i identificar fortaleeses i necessitats, s'han mantingut i reforçat al llarg de tot el procés.

Entre les principals accions municipals que van posar les bases de la política intercultural s'inclouen:

- L'any 1989 es va crear el SAIER (Servei d'Atenció a Immigrants, Emigrants i Refugiats) com a resultat d'una proposta del Consell de Benestar Social⁹. El SAIER és un reflex d'una de les pedres angulars de la política municipal: una voluntat d'adaptar-se a una realitat canviant pel que fa la diversitat a la ciutat. És per aquest motiu que el nou SAIER (2013-2014) també aborda l'emigració. Aquest equipament atén de manera gratuïta 11.000 persones l'any. Compta amb un equip de 40 professionals i amb un pressupost anual de 1,2 milions d'euros.
- Ja a l'any 1997, amb una població estrangera a la ciutat del 2%, es va aprovar el primer Pla Municipal per a la Interculturalitat.
- L'any 1999 es va formar el Consell Municipal d'Immigració (CMIB). Aquest òrgan consultiu aplega associacions de col·lectius d'immigrants i altres organitzacions (50 entitats) i facilita una interacció directa entre responsables polítics i persones que no tenen el dret a votar.
- L'any 1999 es va crear el Centre Interreligiós de Barcelona, ara anomenat Oficina d'Afers Religiosos del Departament de Drets Civils de l'Ajuntament, que actua com assessora en temes quotidians de les comunitats religioses, tot aportant activitats de formació i sensibilització relacionades amb la diversitat religiosa i les diferents creences, alhora que actua com a mediatadora en conflictes relacionats amb la religió.

⁹ <http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/saier/20anys.pdf>

- L'any 2002 va néixer el Servei municipal de Mediació Intercultural, basat en experiències pioneres d'organitzacions de la ciutat en l'àmbit de les relacions interculturals i la mediació.
- Any 2004 Educació: Després d'anys de polítiques d'acollida a les escoles i aules separades, la interculturalitat esdevé un pilar clau als programes escolars en el marc dels plans educatius existents, concretament mitjançant el Pla Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social, amb equips especialitzats de suport i altres iniciatives en el marc del Projecte Educatiu de Ciutat (2003).
- Any 2005 Cultura: L'adhesió i promoció de l'Agenda 21 per a la Cultura a Barcelona durant el primer Fòrum Universal de les Cultures va ser un pas endavant de la política pública pel reconeixement de les diverses expressions culturals d'un ampli ventall de col·lectius. Es va aconseguir també el suport de la Convenció de l'UNESCO per la protecció i la promoció de la diversitat d'expressions culturals.
- L'any 2006 es va donar un canvi significatiu al Centre de Normalització Lingüística de Barcelona, que es va crear originàriament com a organisme oficial per la normalització de la llengua catalana entre la població després dels 40 anys de prohibició franquista. D'ençà, la seva tasca aniria més orientada cap als residents estrangers, tot oferint cursos de català gratuïts amb matrícula oberta tot l'any (40.000 inscrits l'any 2011).
- L'any 2006 l'Ajuntament assumeix competències locals pel que fa el reagrupament familiar i l'arrelament social de persones estrangeres en situació administrativa irregular (Llei d'Estrangeria).
- L'any 2007 l'Ajuntament va fundar l'Oficina per la No Discriminació. Aquest servei centra la seva acció en la informació i assessorament sobre drets humans, la resolució de conflictes mitjançant la mediació i la conciliació, l'atenció jurídica i psicològica, així com la formació. Més que un organisme dedicat a la persecució de delictes de discriminació, com moltes agències d'aquest tipus, l'OND és reconeguda pel seu enfocament en el suport jurídic en un ampli ventall de temes relacionats amb la migració.

- L'any 2008 va començar un programa de suport a projectes d'arrelament als districtes de la ciutat, amb un pressupost anual de 600.000 euros.
- 2008 Ciutats Interculturals: Barcelona és un membre actiu de la xarxa Intercultural Cities des de la seva creació per part del Consell d'Europa en una iniciativa conjunta amb la Comissió Europea. Accions compartides amb els socis europeus inclouen grups de treball, recerca i transferència de coneixements que han estat crucials en l'impuls dels esforços de Barcelona per construir una ciutat intercultural. La celebració de l'Any Europeu del Diàleg Intercultural l'any 2008 va ser un pas endavant memorable.
- L'any 2009 es va posar en marxa el Servei d'Orientació i Acompanyament per a persones immigrades (SOAPI).

Pensem que és important destacar la voluntat política d'impulsar un enfocament participatiu en temes de diversitat cultural. Almenys a Barcelona, el tema no es va ignorar i tampoc no es va polititzar en excés. En molts sentits ha passat de ser una qüestió d'importància secundària a la política municipal a ser un determinant significatiu de la planificació i disseny de polítiques.¹⁰

Les persones migrades que viuen a Barcelona avui són majoritàriament immigrants econòmics, i això inclou els sol·licitants de asil, donat que la legislació espanyola en matèria d'asil és molt restrictiu pel que fa l'estatus de refugiat. Les retallades en el pressupost públic resultants de la crisi econòmica més recent han arribat de la mà dels governs central i autonòmic, i l'atur és ben alt. Les persones migrades han patit amb particular força aquests problemes i moltes només troben feina ara en el sector informal, fet que exacerba els factors d'exclusió que provoquen la segregació. Això és cert especialment en el cas de les persones immigrades en situació irregular.

L'enfocament de Barcelona envers la immigració irregular es pot resumir en aquesta visió del seu alcalde, Xavier Trias. En essència, que “*No té sentit*

¹⁰ Per referències a estudis i publicacions de l'Ajuntament des de l'any 2005 al present, a més d'altres que ja es mencionen en aquest text, vegeu: <http://www.bcn.cat/novaciudadania/arees/es/estudis/estudis.html>; <http://www.bcn.cat/novaciudadania/arees/es/dialeg/estudis.html>

que la gent sigui abandonada per l'Estat als carrers de Barcelona sense cap documentació, posant en perill el seu futur i la cohesió social a la ciutat. Tothom hauria de tenir almenys un permís de residència temporal".¹¹

Si volem entendre el context global de Barcelona, és molt important que prenem en compte la realitat de la immigració irregular i l'existència del padró municipal.

El registre administratiu municipal, conegut com a "padró" en català, és un element clau per a la governança de la immigració a Barcelona. La llei espanyola diu que qualsevol persona que viu a una ciutat de l'Estat, tant si és espanyola com si és estrangera, ha d'inscriure's en el padró, independentment de la seva situació legal. L'empadronament no proporciona cap estatus legal a qui s'inscriu, més enllà de l'estatus administratiu de "veí" o "veïna". Els únics requisits per empadronar-se són tenir alguna documentació d'identificació personal i una adreça. Les persones sense llar poden empadronar-se sense adreça (3.000 persones actualment). És habitual que les entitats informin als nouvinguts de la necessitat d'empadronar-se, i la llei protegeix els immigrants en situació irregular del risc de ser denunciats a la policia, fet ben important per generar confiança en el padró.

Per les autoritats públiques, el padró també es un instrument important, perquè permet conèixer el nombre exacte de persones immigrades que viuen a la ciutat. Això és important pels immigrants irregulars donat que segons la legislació estatal poden obtenir la regularització de la seva situació si poden demostrar que han viscut a l'Estat durant 3 anys com a mínim. El padró n'és una prova vàlida.

Un cop empadronades, les persones immigrades en situació irregular tenen accés a serveis socials, cursos de llengua, activitats esportives, biblioteques i, el que és més important, a l'educació, algunes ajudes socials d'emergència i atenció sanitària. No tindran accés a beneficis com ara pensions o formacions finançades per la UE. La nostra experiència és que les persones migrades no venen a la ciutat amb el propòsit d'accedir a ajudes socials. El seu principal objectiu és treballar, i la literatura destaca

¹¹ Discurs de l'alcalde Xavier Trias a l'acte de lliurement del Premi Alfonso Comín el 10 de desembre de 2014, a l'Ajuntament.

també el fet que aquestes persones se senten atretes a Barcelona com a ciutat global d'oportunitats.¹²

1.3 Polítiques públiques d'interculturalitat (1997 fins al present)

Pla	Període	Principis	
Pla Municipal per a la Interculturalitat	1997	Igualtat de drets i oportunitats Serveis interculturals Participació ciutadana Coordinació, acords, cooperació (INTERCULTURALITAT)	
Pla Municipal per a la Immigració	2002-2008	Igualtat Cohesió social Convivència Diversitat Cultural Normalització	Participació Temporalitat Transversalitat Consens
Pla de Treball sobre Immigració Barcelona	2008-2011	Igualtat Diversitat Cultural Convivència Cohesió social	Normalització Participació Transversalitat ES PARLA D'INTERCULTURALITAT
Pla d'Interculturalitat de Barcelona	2010	Igualtat Reconeixement de la diversitat Interacció positiva (INTERCULTURALITAT)	
Pla d'Immigració de Barcelona	2012 - 2015	Igualtat Reconeixement de la diversitat Interacció positiva (INTERCULTURALITAT)	

22

L'any 1997, quan la diversitat cultural a la ciutat de Barcelona era relativament limitada, l'Ajuntament va entomar la seva primera experiència de planificació política en aquest àmbit. Val la pena destacar que el nom escollit en aquell moment va ser el de Pla Municipal per a la Interculturalitat.

1.4 Servei de Mediació Intercultural, 2002

¹² Per bibliografia de suport a aquesta observació, vegeu enquestes sobre la percepció dels immigrants per part de la població d'acollida, a <http://www.bcn.cat/novaciutadania/arees/es/estudis/estudis.html>; i per referència als immigrants sudaharians, vegeu "Barça o Barzhak", de Gemma Pasqual i Escrivà, Ed. Espurna, Barcelona 2011; i per referència a la immigració xinesa, vegeu Beltrán Antolín, Joaquín i Sáiz López, Amelia (2001): *Els xinesos a Catalunya. Família, educació i integració*. Barcelona: Alta Fulla/Fundació Jaume Bofill. I per una comparació entre Barcelona i Madrid pel que fa l'adaptació de la població marroquina, vegeu Morales, L., Anduiza, E., Rodríguez, E., San Martín, J., a "Capital social, pautas identitarias y actitudes hacia "los otros": la incorporación cívica de la población de origen inmigrante en Barcelona y Madrid", Revista Panorama Social, nº 8 gener 2009, FUNCAS <http://www.funcas.es/Publicaciones/Sumario.aspx?IdRef=4-15008>.

Un servei basat en les experiències pioneres d'entitats de la ciutat sovint desenvolupades mitjançant fons europeus i amb xarxes de recerca i de formació intercultural de diferents ciutats, entre elles Montreal.¹³ Un nombre significatiu d'agents socials es van començar a formar en mediació intercultural i competència intercultural a partir de finals dels anys 90, la majoria dels quals eren activistes immigrants, professionals de l'àmbit de la immigració i treballadors-es de l'Ajuntament, principalment treballadores socials, mestres d'escola i professionals de la salut.

1.5 Any Europeu del Diàleg Intercultural, 2008¹⁴

2008 va ser l'Any Europeu del Diàleg Intercultural, que va significar un pas endavant per les polítiques de diversitat a Barcelona.

- Es van descartar models europeus anteriors, donat que la majoria estaven sota revisió. Es va aprofitar l'experiència de Barcelona, i es va adoptar la perspectiva interculturalista com a política.
- L'objectiu de l'Ajuntament era reforçar els vincles amb entitats i institucions en un esforç conjunt per promoure la diversitat cultural en tots els àmbits. La resposta del teixit associatiu va ser positiva, les entitats estaven disposades a treballar conjuntament amb l'Ajuntament.¹⁵

¹³ Connexions rellevants entre Barcelona i Montreal en aquesta etapa són les relacions entre el filòsof Raimón Panikkar, l'entitat Intercultura i l'Institut Interculturel de Montréal (IIM) [<http://www.raimon-panikkar.org/english/eventi.html>]. Kalpana Das, directora de l'IIM va conduir tallers de formació i assessorament amb professionals catalans cap a principis dels anys 2000. Altres col·laboracions rellevants a Europa van ser amb l'antropòleg Javier Leunda i el Centre Bruxellois d'Action Interculturel (Bèlgica); el Programa Europeu Horizon a partir de 1992; el Programa Europeu Leonardo da Vinci amb el Projecte Alcantara, 1995-1998; i mitjançant el treball en xarxa del Grupo Triángulo para la Mediación Intercultural, que va connectar iniciatives de Barcelona, Madrid, Sevilla i València. Una fita en les publicacions locals de l'època va ser *Mediación Intercultural. Una propuesta para la formación*. Editorial Popular, Madrid, 2001, de AEP Desenvolupament Comunitari y Andalucía Acoge. En aquell temps es posaven en marxa recerques clau sobre interculturalitat, entre les que cal destacar les de Carlos Giménez Romero i el seu equip del Departament d'Antropologia de la Universidad Autónoma de Madrid.

¹⁴ Programa Barcelona Diàleg Intercultural 2008
http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/ca/dialeg/programes/mesura_govern_prog_bcn_intercultural_ca.pdf

¹⁵ Per un llistat de les entitats i institucions implicades al Consell Promotor creat especialment per aquest Programa, vegeu <http://www.bcn.cat/cultura/dialeg/eng/consell.html>

- Més enllà de la gestió de la immigració i de la necessitat de continuar les polítiques d'acollida, la reflexió en aquesta època es centrava en la inclusió socioeconòmica dels residents d'origen estranger, que es va convertir en política l'any 2006¹⁶, i en com promoure unes relacions socials harmonioses basades en el principi de la convivència.¹⁷
- El consens entre partits polítics en el govern municipal així com amb els partits de l'oposició es va aconseguir i mantenir mitjançant un diàleg continuat (sensibilització, assessorament expert i estratègies medidores), amb temps, paciència i creativitat.

Aquesta era una oportunitat per consolidar el treball realitzat amb altres departaments municipals, en aquest cas amb el Consorci d'Educació (Generalitat i Ajuntament) i l'ICUB (Institut de Cultura de Barcelona) per sensibilitzar envers la diversitat i els seus avantatges, alhora que es promovia la creativitat sociocultural implícita en el pluralisme.

Amb la implicació activa de més de 200 institucions i entitats, es van organitzar més de 300 activitats al llarg de l'Any Europeu del Diàleg Intercultural amb l'objectiu d'impulsar el reconeixement, la comprensió, el diàleg, la memòria i la innovació en tot allò que tingués a veure amb la realitat cultural diversa de la ciutat. Només per esmentar algunes de les activitats, es van organitzar festivals de poesia, concursos literaris, concerts de música, exposicions d'art, obres de teatre, festivals de cinema, festes tradicionals, esdeveniments esportius, carnavals, nits del Ramadà, festivitats xineses, debats culturals, simposis, seminaris, conferències, xerrades i tallers.

1.6 Pla Barcelona Interculturalitat, 2008-2010¹⁸

El procés per establir el Pla BCN Interculturalitat es va posar en marxa l'any 2009, tot centrant-se en reforçar el treball interdepartamental a l'interior de l'Ajuntament i fer créixer el nombre d'aliats, agents socials implicats en les polítiques interculturals. L'elaboració d'aquest Pla es va basar en un desenvolupament gradual de metodologies participatives, que s'expliquen en detall a la publicació del Pla.

¹⁶ Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, a http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/qui_som.html

¹⁷ Convivència implica interacció i és un concepte clau de l'enfocament intercultural a Barcelona.

¹⁸ Pla Barcelona Interculturalitat

<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnaenciointercultural/sites/default/files/ficheros/pdf%20pla%20cat.pdf>

L'etapa inicial consistia en definir els objectius del treball que s'estava començant. Mitjançant l'assessorament de diversos experts i investigadors acadèmics¹⁹, l'encàrrec d'estudis²⁰ i els esforços interns de la Secretaria Tècnica del Pla, es va treballar per identificar i explorar les temàtiques, les àrees estratègiques i els agents rellevants que s'haurien d'incloure, així com la proposta metodològica per elaborar el Pla. La participació va ser un dels seus principis orientadors.

A nivell intern de l'Ajuntament de Barcelona, la transversalitat era una qüestió clau perquè implicava pràcticament totes les àrees. Mitjançant un consell assessor format pels caps de diferents àrees (Esport, Urbanisme, Cultura, etc.), es van celebrar diverses reunions de treball per tal d'articular l'assoliment dels objectius del Pla i fer el seguiment del treball realitzat en aquest sentit. Cada àrea de l'Ajuntament va conduir un diagnòstic específic en el seu àmbit d'acció per tal d'establir una visió de l'estat actual de les polítiques municipals de promoció de la convivència en diversitat, així com la recerca de propostes adequades de millora de les seves polítiques, programes i serveis. Aquest diagnòstic es va fer mitjançant cinc preguntes clau que també es van debatre amb tècnics i treballadors de les àrees de l'Ajuntament. El qüestionari realitzat internament a l'Ajuntament plantejava les següents preguntes:

1. Com ha afectat l'augment de la diversitat sociocultural dels últims anys al teu àmbit?
2. Quines conseqüències ha tingut aquest impacte a les polítiques elaborades des de la teva àrea?

¹⁹Durant el procés d'elaboració del Pla, es van realitzar entrevistes en profunditat amb un gran nombre d'experts i investigadors que van ser publicades a la web. Entre les aportacions d'experts destaquen la col·laboració especial de Carlos Giménez, cap del Departament d'Antropologia Social i Cultural de la Universidad Autónoma de Madrid i director del Instituto Universitario de Migraciones, Etnicidad y Desarrollo (IMEDES). També la col·laboració de Ricard Zapata, professor de Teoria Política a la Universitat Pompeu Fabra i director del Grup de Recerca Interdisciplinari sobre Immigració (GRITIM-UPF).

²⁰Sarai Samper, Raquel Moreno, de D-CAS, Col·lectiu d'Analistes Socials (2008). Integració i interculturalitat: anàlisi de les trajectòries migratòries i de la integració subjectiva de la població estrangera extracomunitària a la ciutat de Barcelona.

http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/ca/estudis/estudi_d_cast_b_societat_ca.pdf

3. Partint de la visió interculturalista, quins punts forts i febles identifiques en el teu àmbit?
4. Què creus que s'ha de fer per aconseguir els reptes i objectius que planteja el model intercultural des del teu àmbit?
5. Quins indicadors es podrien utilitzar per mesurar l'assoliment d'aquests objectius?

Una de les característiques més importants de l'elaboració del Pla BCN Interculturalitat va ser l'esforç d'implicar un gran nombre de persones i agents representatius de la societat barcelonina. El procés participatiu incloïa més de 170 entrevistes, prop de 40 sessions de diàleg i un qüestionari online a la web www.interculturalitat.cat. Aquestes aportacions posaven en comú idees i propostes de més de 4.000 persones, entre professionals de l'Ajuntament i veïnat, i fins a 250 entitats actives a la ciutat.²¹ Un cop més, es van plantejar cinc preguntes per orientar la recerca:

1. Com valora l'augment de la diversitat sociocultural dels últims anys a la ciutat?
2. Quins factors dificulten les relacions de convivència entre els habitants de Barcelona d'orígens diversos?
3. Quins factors faciliten les relacions de convivència entre els habitants de Barcelona d'orígens diversos?
4. Quins creu que han de ser els elements comuns que haurien de compartir les persones de diferents orígens culturals per conviure al barri, a la ciutat?
5. Pot descriure algun espai d'interculturalitat o de convivència intercultural a Barcelona?

La conclusió d'aquesta recerca aportava nombrosos descobriments interessants:

"Com a conseqüència de la valoració i anàlisi dels resultats del procés d'elaboració del Pla, hem arribat a la conclusió que la interacció s'ha de col·locar al centre de l'estratègia intercultural de Barcelona.

²¹ Per un llistat dels participants, vegeu pp.59-72 a la referència anterior.

La novetat del Pla Barcelona Interculturalitat és que es configura com una estratègia global de ciutat per promoure la interacció, com la millor manera de garantir la socialització normalitzada de la diversitat en tots els espais i àmbits de la ciutat.

*Sense interacció no hi pot haver socialització, i sense socialització no hi pot haver coneixement, intercanvi, identificació i reforç dels elements comuns i per tant sentit de pertinença, ni tampoc hi pot haver enriquiment cultural, ni consolidació de valors cívics compartits."*²²

Tres principis clau van sorgir de la recerca i la planificació, i van definir l'enfocament interculturalista del Pla:

Igualtat/Equitat: Respecte als valors democràtics de ciutadania, promovent la igualtat de drets, obligacions i oportunitats, i la lluita contra les discriminacions i les desigualtats socials, culturals, econòmiques i polítiques.

Reconeixement de la diversitat: Fa referència a la necessitat de reconèixer, valorar i respectar la diversitat entesa en un sentit ampli: gènere, edat, condició física, origen cultural, territori, orientació sexual, classe social, etc., ja que tots els eixos de diversitat estan interrelacionats de forma sistèmica. Aquest principi posa l'accent en la necessitat de fer un esforç per aprofitar les oportunitats que es deriven de la diversitat sociocultural. Oportunitats vinculades a l'enriquiment cultural però també a l'àmbit econòmic i social. El reconeixement de la diversitat és un principi democràtic bàsic.

Interacció positiva: És el que defineix pròpiament l'enfocament interculturalista i el que el diferencia d'altres plantejaments com el multiculturalista. Es tracta del principi d'interacció positiva o d'unitat en la diversitat. A partir del reconeixement de les diferències cal posar l'èmfasi en els aspectes comuns i compartits que ens uneixen. La convivència es treballa en la quotidianitat i per això és important que estimulem el contacte, el coneixement mutu i el diàleg com a via per reforçar aquesta esfera comuna i un sentiment de pertinença que és el fonament de la cohesió. A més, forçar la interacció sense respectar la pròpia diversitat de

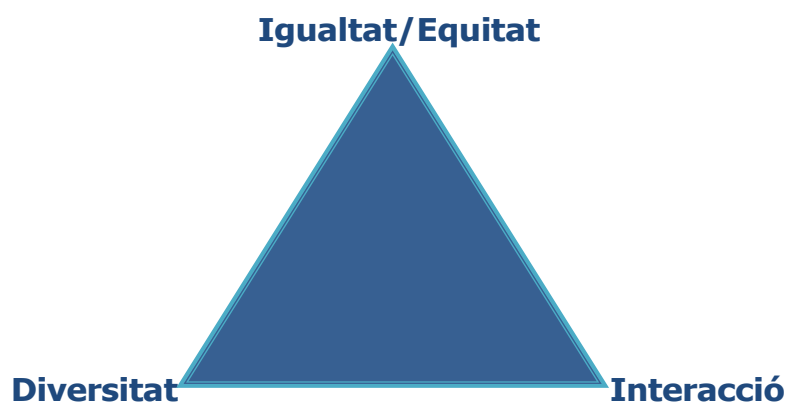
²² Pla Barcelona Interculturalitat, p.23.

http://www.bcn.cat/novaciutadania/pdf/ca/dialeg/programes/Pla_BCN_Interculturalitat_ca.pdf

les persones d'origen immigrant, seria pura assimilació. La convivència intercultural ha de ser viscuda amb normalitat per part de tothom i en totes les esferes socials i urbanes.

El concepte d'interculturalitat a Barcelona

24

Els resultats de la recerca i el procés participatiu es van organitzar en forma de Decàleg, 30 objectius i 90 mesures. El Decàleg constava dels següents elements:

1. Del veïnatge a la ciutadania
2. De les oportunitats a la mobilitat social
3. De l'aula diversa a la ciutat educadora
4. De l'aïllament a la comunicació
5. De la diversitat cultural a l'enriquiment cultural
6. De la construcció de ciutat a la vida de barri
7. De la indiferència a la convivència
8. De l'estereotip al coneixement
9. Dels interessos comuns als espais compartits
10. De la diferència a l'excel·lència

Així doncs el Pla comença amb un posicionament polític explícit: "Cal tenir present que precisament l'enfocament interculturalista pretén evitar altres

riscos més negatius per la cohesió com ara els processos de fragmentació i segregació social, la permanència de prejudicis i estereotips que poden derivar en actituds racistes, les pràctiques discriminatòries o els discursos populistes que fomenten les pors i les desconfiances a partir d'identificar als estrangers i immigrants com a culpables dels problemes socials."²³

²³ Pla BCN Interculturalitat, p.7

http://www.bcn.cat/novaciudadania/pdf/ca/dialeg/programes/Pla_BCN_Interculturalitat_ca.pdf

SEGONA PART

2. Quins obstacles s'havien d'afrontar a l'hora de formular polítiques interculturals?

2.1 Canvis en el context

La crisi econòmica s'agreuja des de 2008 i afecta amb més intensitat la població estrangera. Al primer trimestre de 2014, a Catalunya, el 37,43% dels estrangers era a l'atur, mentre que ho era el 24,25% de mitjana dels espanyols. El 40% de les persones afectades pels desnonaments és població estrangera (desembre 2012).²⁴

La crisi ha provocat un important increment de l'atur a la ciutat però també les polítiques d'austeritat han comportat importants retallades en les polítiques de l'Estat i de la Generalitat de Catalunya. Educació, salut, rendes de protecció social, rendes d'atur, etc s'han vist greument afectades. Aquests dos factors -l'augment de l'atur i les retallades de serveis públics- han tingut un gran impacte en la cohesió social de la ciutat. Durant tota la crisi l'Ajuntament ha pogut mantenir el nivell de despesa i de serveis degut a la seva sanejada situació econòmica i, fins i tot, augmentar la despesa social i compensar parcialment les disminucions d'altres administracions. En el cas concret de la Direcció d'Immigració s'ha produït un important increment en els darrers anys, degut a la prioritat política establerta pel darrer govern.

Un dels reptes en el desenvolupament de la perspectiva intercultural és superar l'esquema dualista que divideix la població entre autòctons (catalans/espanyols) i immigrants (estrangers). A Barcelona no s'ha produït cap conflicte veïnal que s'hagi qualificat com a "ètnic" o com a resultat de confrontacions entre persones de diferents orígens culturals en el sentit de la violència o revoltes públiques que s'han donat a altres parts d'Europa. Però sí hi ha temes conflictius que es mantenen al llarg del temps. Com la

²⁴ Professor Fernando Flores, de la Universitat de València, en el Seminari sobre Drets Humans, la Crisi de la Vivenda i el seu impacte sobre la immigració a Espanya. Quito, Equador. Desembre 2012. <http://www.radiolaprimerisima.com/noticias/132754/expertos-espanoles-explican-impacto-de-desahucios-a-inmigrantes-ecuatorianos>

situació de les persones d'origen sudsaharià en situació irregular a causa de la Llei d'estrangeria, que les deixa sense permís de residència ni treball i per tant no tenen feina, ni mitjans per accedir a un habitatge digne. Aquesta situació les porta a viure al carrer de la recollida de deixalles, el reciclatge i la venda ambulant irregular.²⁵

L'empitjorament de la crisi econòmica ha afectat especialment l'exclusió de persones sudsaharianes en situació irregular i ha emergit el problema dels assentaments irregulars en antics emplaçaments industrials. L'Ajuntament, empès pels moviments socials, ha posat en marxa un Pla d'Assentaments Irregulars amb recursos íntegrament propis per donar resposta a aquestes situacions de gran exclusió social (més de 500 persones ateses, més de 300 allotjades i més de 60 inserides al mercat de treball).

Altres temàtiques també poden afavorir una imatge negativa de la diversitat cultural entre certs sectors, malgrat el poc fonament de les acusacions:

- Les anomenades "bandes llatines", que van produir actes violents que arribaren a la mort d'un jove al 2003. Des de llavors s'ha fet un treball pioner a nivell d'educació social als espais públics, amb les famílies dels joves, en els centres educatius, de seguretat i de mediació comunitària, amb la implicació d'entitats juvenils, d'Amèrica Llatina, d'inserció socioeconòmica. S'ha frenat el procés de creixement d'aquests grups, malgrat que no han desaparegut, i s'ha aconseguit crear canals per a evitar noves incorporacions als grups i la sortida pacífica dels membres que vulguin deixar l'organització.
- El risc de que Barcelona i Catalunya apareguin com un centre del radicalisme i terrorisme islàmic. I amb els darrers esdeveniments a Orient Mitjà hi ha el risc d'augment de l'islamofòbia. Aquí es tindran que

²⁵ Per més informació, vegeu « Barcelone ou mourir » ou pourquoi la surexploitation de la pêche est-elle responsable de l'immigration clandestine ?" Charles Bakundakwita.

http://www.citizensforeurope.eu/prop-547_fr.html.

Vegeu també, l'estudi de l'ONGD SETEM "Intereses económicos españoles en las negociaciones comerciales Europa-África. La pesca en Senegal como ejemplo", Barcelona 2009.

http://www.setem.org/media/pdfs/informe_eu-africa_pesca_cast.pdf.

Vegeu també l'article recent "De la red vacía a la migración", Kukka Ranta.

<https://www.diagonalperiodico.net/global/24719-la-red-vacia-la-migracion.html>

esmerçar esforços i recursos per a que no es produeixin actes contra el veïnat musulmà i, al mateix temps, es continuï avançant en l'incorporació de la població musulmana a tots el àmbits de la vida ciutadana. Encara no hi ha dades fiables sobre Barcelona, però les denúncies oficials han crescut en un 70% a l'Estat espanyol des de l'any 2010²⁶. La majoria de les denúncies es refereixen a actes contra persones, seguit de prop per actes contra bens materials. Una gran preocupació és l'increment d'agressions verbals islamofòbiques a les xarxes socials.

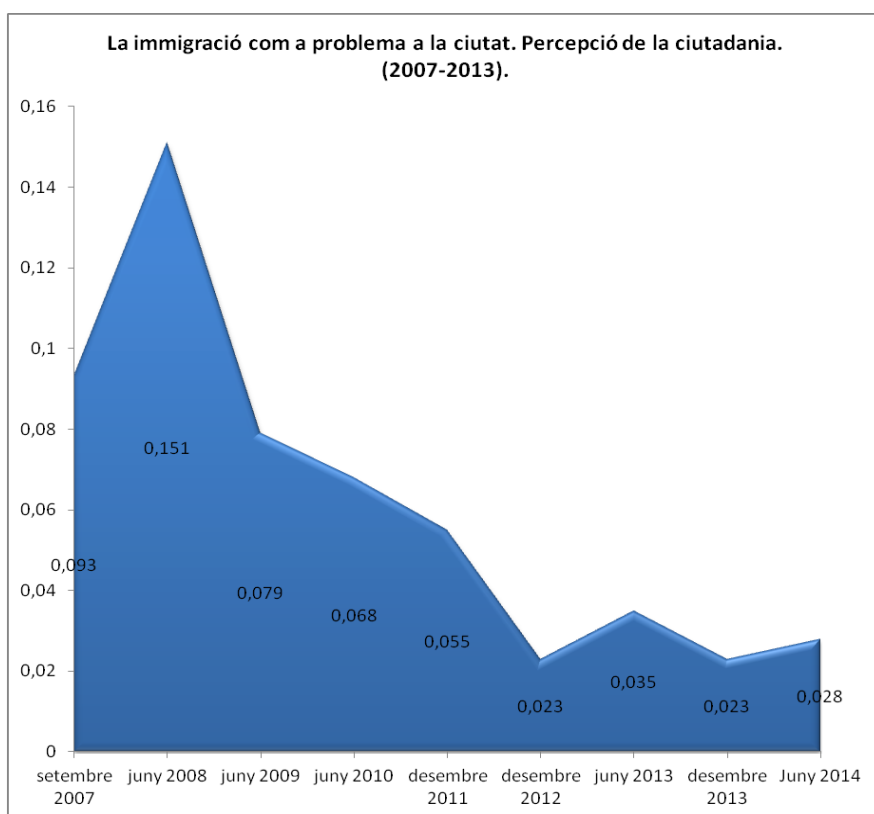
- Les persones gitanes provinents de l'Europa de l'Est, anomenades *rom*, i les seves condicions de vida itinerant, amb molta mobilitat i el tipus de feines que realitzen (recollida de ferralla, músics ambulants, mendicitat, etc.), més els estereotips negatius contra el poble gitano tant autòcton com estranger, han generat dinàmiques d'exclusió socioeconòmica. La resposta de les administracions públiques a les seves necessitats han estat abordades des de la vessant de serveis socials, educació i de seguretat, però poc des de la interculturalitat. El veïnat gitano autòcton (400 anys al territori) és una minoria nacional que representa una situació única i necessitats especials, i cal recuperar-la quan es parla d'interculturalitat a Barcelona.

Això ens porta a alguns punts a millorar de la política intercultural que tenen a veure amb la memòria migratòria col·lectiva de la ciutat. Per treballar la interculturalitat avui cal vincular-la amb les relacions interculturals del passat, i relligar diferents períodes migratoris. Només d'aquesta manera la diversitat actual s'incorporarà a la tradició històrica de la ciutat. La memòria migratòria implica identificar i sensibilitzar sobre els aspectes comuns que estan presents als diferents períodes migratoris i trencar els estereotips, perquè les dinàmiques no són tan diferents. Aquest dèficit es comença a reconduir amb activitats com exposicions i conferències que recullen la memòria fotogràfica i històries de vida d'habitants de Barcelona vinguts d'altres parts del territori espanyol a mitjans del segle XX. Entitats com la Fundació Paco Candel²⁷ i, a nivell de

²⁶ *Islamofobia en España 2014*, de la Plataforma Ciudadana contra la Islamofobia
http://nadiesinfuturo.org/IMG/pdf/Informe_Islamofobia.pdf

²⁷ http://www.fundaciocandel.org/html/ct/fund_00_inici.asp

ciutat, la creació del Museu d'Història de la Immigració l'any 2004,²⁸ a més d'altres importants iniciatives, es dediquen a vincular els diferents episodis migratoris de la història catalana, tant les migracions espanyoles com les internacionals. El desenvolupament de la memòria migratòria és també un tema clau al Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona.²⁹

Font: Enquesta Òmnibus Municipal. Ajuntament de Barcelona.

La qüestió és com posar en interacció aquest nivells de diversitat cultural - relacions de veïnatge, comerç de proximitat i turisme- per a evitar la creixent dualitat entre rics i empobrits i potenciar el nostre capital humà tan divers.

²⁸ <http://www.mhic.net>

²⁹ Domingo, Andreu. *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i Identitat Nacional*, Barcelona, Ed. Avenç, 2014.

2.2 Dificultats internes a l'Ajuntament

Com encaixem el Pla BCN Interculturalitat en les polítiques d'immigració?

De fet, la perspectiva estratègica seria que les polítiques interculturals incloguin les polítiques migratòries i no a l'inrevés. Els processos migratoris canvien, i abordar-los des de la perspectiva intercultural és més inclusiu, sempre i quan sigui una perspectiva estructural i no parcial. Les migracions no desapareixeran, per la qual cosa les accions d'acollida, inclusió i convivència seran permanents, adaptades a les circumstàncies de cada període. Un exemple és la incorporació d'agents d'acollida que prèviament havien estat acollits, donant més importància a la dimensió col·lectiva i familiar. En aquest sentit, cal un lideratge polític ferm i potent que afavoreixi la interrelació.

Com accedim a alguns departaments que es troben/es trobaven a anys llum de la interculturalitat?

Des del Pla Municipal de Immigració (2002), les polítiques municipals relacionades amb immigració, diversitat i interculturalitat s'han concebut aplicant dues estratègies. En primer lloc, la transversalitat. És a dir que tots els departaments de l'Ajuntament són responsables d'executar la política intercultural, cadascun en les seves competències i àmbit. En segon lloc, la normalització. És a dir que totes les polítiques i serveis municipals es duen a terme per a tots els ciutadans de forma conjunta. Per això, si la ciutadania o els usuaris dels programes, serveis, o equipaments canvien, aquestes polítiques s'han d'adaptar a la realitat canviant. Això vol dir que en moments de forta arribada d'immigrants, com fa 10 anys, s'havien d'adaptar quantitativament, però també qualitativament per tal de fer accessibles els serveis i els programes a una població cada cop més diversa.

Exemples de bones polítiques d'adaptació transversal són la xarxa de Biblioteques municipal que ha fet un esforç magnífic. Actualment al voltant del 20% dels usuaris són immigrants.

Des del l'any 2002 tots els plans han incorporat taules transversals de seguiment amb implicació de diferents àrees municipals (Economia, Urbanisme, Educació, Seguretat, Cultura, etc.)

També ha ajudat molt el lideratge dels diferents polítics i la capacitat d'aquests de influir en els responsables polítics de les respectives àrees.

Un altre principi que s'ha respectat és la no creació de serveis específics per col·lectius específics. La única excepció han estat les polítiques d'acollida, que òbviament estan adreçades a les persones novvingudes que arriben a la ciutat, independentment del seu origen cultural.

En general, Barcelona ha tallat el finançament públic per les associacions de col·lectius immigrants quan la seva activitat no segueix de manera clara els criteris d'interculturalitat, encara que puntualment s'han fet accions específiques adreçades a col·lectius per tal de superar especials dificultats i garantir la igualtat d'oportunitats sota el principi d'igualtat. Un exemple seria el Pla d'Assentaments Irregulars ja mencionat (majoritàriament residents sudsaharians), o les classes de català bàsic adreçades a residents xinesos, degut a les dificultats d'aprenentatge de la llengua.

No obstant, encara hi ha problemes per accedir i implicar a determinats departaments de l'Ajuntament que no consideren que la interculturalitat sigui una qüestió important, i que de vegades l'ignoren del tot. Aquesta resistència a l'hora d'incorporar i transversalitzar el treball en aquest àmbit fa més difícil l'assoliment de la perspectiva intercultural i això passa per diverses raons: per desconeixement i perquè es relaciona interculturalitat amb immigració extracomunitària i per tant dirigida a persones que no són els "nostres usuaris". S'ha fet un esforç per formar a professionals de la casa, però l'impacte en càrrecs i directors de serveis es un repte important.

La creació de la Direcció d'Immigració i posteriorment d'Immigració i Interculturalitat ha ajudat a visibilitzar la matèria dins de l'administració municipal. Poc a poc, el departament ha guanyat legitimitat i expertesa en la matèria, i ja no és estrany que voluntàriament altres departaments consultin i demanin parer abans de dur a terme algunes accions quan estan involucrats assumptes relacionats amb la diversitat cultural. Una de les maneres en que es van superant aquestes resistències és mitjançant diferents tipus de treball interdepartamental. Per exemple, a través del disseny i desenvolupament d'actuacions cooperatives entre departaments,

com ara amb Comerç, amb Barcelona Activa (treball i promoció econòmica), amb Joventut o el Centre d'Informació i Recursos de la Dona (CIRD) en projectes i accions com formació intercultural, activitats i teatre antirumors, diàlegs i tallers, desenvolupant una reflexió conjunta sobre temes d'interseccionalitat (gènere i interculturalitat, joventut i interculturalitat).

Un dels punts febles de la política intercultural és el baix nivell de diversitat cultural present entre els professionals de l'Administració Pública. Encara avui la diversitat que trobem entre la població de Barcelona no es reflecteix en els serveis públics i no hi ha un registre oficial de la diversitat cultural o els orígens immigrants dels treballadors de l'Ajuntament.³¹ En aquest sentit, hi ha dos elements que dificulten l'increment de diversitat. En primer lloc, la Llei Espanyola de accés al funcionariat públic demana com a requisit indispensable la nacionalitat espanyola i l'Ajuntament exigeix prova d'un nivell avançat de català pels seus treballadors. En segon lloc, les restriccions imposades per les normatives de control de despesa pública han impedit noves contractacions de funcionaris des de fa bastants anys.

A nivell territorial (districtes i barris), cal aprofundir en el suport a la coordinació dels diferents recursos municipals i entitats per tal de promoure l'acció intercultural. Un exemple és el barri de Ciutat Meridiana, on el paper transversal de les iniciatives interculturals ha contribuït a un canvi en el clima de convivència del barri. Se està passant de ser coneguda com "ciudad desahucio" a "ciudad esperanza".

Amb altres departaments municipals com salut, educació o cultura, el treball en comú ja està més consolidat. En canvi, amb altres àrees com policia local o urbanisme el procés està sent més lent i complex.

³¹L'Ajuntament va fer l'esforç de recollir aquestes dades l'any 2011 pel Projecte Mixities promogut per la xarxa EUROCITIES, de la que és membre Barcelona. L'estadística indicava que en aquell moment 95 treballadors de 6.670 no havien nascut a l'Estat espanyol. Les persones d'origen estranger que treballaven per l'Institut de Cultura de l'Ajuntament sumaven 7, i 226 treballadors estrangers estaven contractats per serveis de neteja i recollida d'escombraries. L'actualització d'aquestes dades està pendent.

Un factor que ha facilitat el treball transversal és el programa de formació en interculturalitat que du a terme el departament de Recursos Humans municipal des de l'any 2011.

Finalment, i no menys important, la dotació pressupostària de la Direcció i el Programa d'Interculturalitat que descriurem més endavant ha ajudat a finançar programes conjunts amb altres departaments de l'Ajuntament, com ara programes esportius per a nens i nenes en edat escolar de barris desafavorits.

Com posar la interacció positiva al centre de l'estratègia mentre lluitem per la igualtat de drets i oportunitats? Posar la interacció com a centre de l'estratègia era de vegades difícil d'explicar i justificar, sobretot amb agents socials que rebatien que sense igualtat de drets i oportunitats els altres eixos del model eren inconcebibles i “distractors” d'allò realment important. Com incorporar la lluita contra les exclusions en la perspectiva intercultural? Una de les vies ha estat reforçar el treball interdepartamental entre el Pla i serveis socials, Barcelona Activa (treball i emprenedoria econòmica) i Drets civils.

Cal aclarir una qüestió pel que fa els esforços per garantir la igualtat de drets i oportunitats des de l'enfocament intercultural. El marc competencial dels Ajuntaments no afavoreix l'actuació municipal en temes importants com l'acollida i establiment d'un grup particularment vulnerable com són les persones refugiades. La legislació espanyola és molt restrictiva envers el refugi i l'asil, cosa que obliga a les persones i als municipis a tractar aquestes situacions com si fossin immigrants regulars. Les seves necessitats, no obstant, són específiques i segueixen sent un repte per una acció inclusiva a la ciutat quan no hi ha cap reconeixement oficial de la seva situació ni un finançament específic per afrontar les seves necessitats i garantir els seus drets com als altres.

Un altre dels factors limitadors són les restriccions de part del veïnat de nacionalitat estrangera al sufragi universal (dret de vot i representació) a les eleccions municipals. L'Estat espanyol ha reconegut el dret als nacionals de certs països però no a la majoria. A destacar el paper de l'Ajuntament a les darreres eleccions municipals per la seva tasca informativa i

d'assessorament per als veïns i veïnes que desitjaven exercir el seu dret de vot.

El Pla BCN Interculturalitat no té una concepció jeràrquica dels tres principis interculturals de la interacció, la diversitat i la igualtat. Cal preguntar-se, en cada programa, servei i equipament, què cal per fer que estiguin presents tots tres principis. Com contribuïm a garantir la igualtat d'oportunitats? Respectem i valoritzem la diversitat? Es fa de forma que es generi interacció entre persones de diferents trajectòries culturals? Com?

És important que la promoció de la interacció entre persones diverses culturalment no sigui un objectiu merament instrumental. Forçar la interacció entre persones desiguals, és a dir, entre nacionals amb tots els drets i estrangers exclosos i sense drets, no seria una veritable interacció sinó que podria reforçar una relació de poder asimètrica. No és aquest l'objectiu. És més, forçar la interacció sense respectar la diversitat de les persones d'origen immigrant no s'allunyaria molt de l'assimilació, que tampoc és la finalitat.

Finalment, la interacció ha de ser voluntària: no podem forçar als individus a relacionar-se si no volen. Barcelona és una societat on es respecta la llibertat individual. Tanmateix, el que es persegueix és que la interacció entre persones diverses sigui una possibilitat factible, és a dir, que sigui una possibilitat que els individus, tots els individus de la ciutat, puguin triar. En aquest sentit, l'Ajuntament centra els seus esforços en crear i propiciar els escenaris idonis per tal que aquesta interacció es pugui produir. I facilita els recursos i suport en aquells espais i situacions on la interacció és necessària, principalment a les escoles, als centres de salut, als serveis i equipaments públics.

Com posem en marxa processos participatius i treball en xarxa entre l'Ajuntament i el teixit associatiu, que siguin útils i que no creïn expectatives que serà impossible complir? L'empenta que ha significat el Pla BCN Interculturalitat ha generat unes expectatives importants. Ara bé, el fet que s'apliquin principis de corresponsabilitat i que les entitats també aporten mitjans propis per a la realització d'activitats minva possibles demandes irrealistes. Un factor de risc seria que l'Ajuntament no respongui als compromisos adquirits.

Aprovació del Pla a un any de les eleccions municipals i sense temps d'elaborar un pla d'acció. Aquesta ha estat una aposta política i tècnica que cerca reforçar la continuïtat de les polítiques interculturals. Evidentment, hi ha el risc que un nou govern municipal decideixi canviar aquestes polítiques i tampoc es garanteix el seu seguiment o la resposta per part d'altres departaments de l'Ajuntament. Tanmateix, la xarxa d'agents socials implicats en l'acció intercultural conjunta és una fortalesa que farà difícil que uns nous responsables puguin reorientar o minimitzar la línia estratègica, endegada i reforçada en mandats anteriors. A més, en aquest any 2014 s'estan recollint fruits d'accions endegades fa anys, el que presenta un panorama constructiu, un actiu polític al que difícilment renunciaran nous responsables polítics. Ara hi ha més departaments municipals que han incorporat la perspectiva intercultural o ho estan fent, per sensibilització i per interessos propis, com per exemple, a comerç o educació. Aquests dos punts -implicació d'agents socials i creixent interès d'altres departaments- garanteixen les possibilitats de continuïtat del Pla. El que no està tan clar és mantenir la dinàmica de creixement si canvia el panorama polític.

És important no oblidar que les accions derivades del Pla BCN Interculturalitat són un factor de fre a les organitzacions d'extrema dreta. L'Estratègia Antirumors, que descriurem amb més detall a la tercera part d'aquest capítol, és una de les primeres línies d'acció desenvolupades per l'Ajuntament en el marc del Pla i té un impacte directe en els discursos d'organitzacions racistes i feixistes que volen criminalitzar al veïnat d'origen estranger i l'actuació dels serveis públics. La Xarxa Antirumors s'estén per tota la ciutat, cada vegada arriba a més sectors de la població, així com el nombre d'agents antirumors que desactiven missatges discriminadors³². Amb tot, el creixement de l'extrema dreta per tota Europa obliga a no baixar la guàrdia.

³² Per a més informació, vegeu <http://www.bcnantirumors.cat/>

TERCERA PART

3. Quines estratègies s'han utilitzat per posar en marxa les polítiques interculturals i fer que durin en el temps?

Amb algunes de les estratègies mencionades anteriorment com a resposta als obstacles, una de les principals estratègies del Pla ha estat treballar i difondre una concepció d'interculturalitat clara i operativa.

Com recordarem, el Pla BCN Interculturalitat³³ estableix 3 principis, d'acord amb l'enfocament interculturalista: igualtat, diversitat i interacció positiva. La manera en que posem en pràctica aquests tres principis ha estat explicat més amunt i es descriurà en més detall en aquest apartat.

La concepció del Pla posa més èmfasi en els drets individuals de les persones, les seves capacitats de tria i les igualtats d'oportunitats institucionals, que no pas en una visió comunitarista dels col·lectius, que respon més aviat a enfocaments multiculturalistes que la ciutat ha intentat defugir.

Aquest és un aspecte clau per entendre com es proporcionen i s'organitzen els serveis i els programes municipals. Com hem dit anteriorment, sota el principi de normalització i transversalitat, són oferts a tots els veïns i veïnes de la ciutat. Per això, els programes específics per col·lectius concrets són una gran excepció en el municipi de Barcelona i només es justifiquen per flagrants situacions o contextos de manca d'oportunitats.

El tipus de transformacions necessàries en la implementació de polítiques interculturals no es poden fer d'un dia per un altre. Clarament, el Pla es fa operatiu utilitzant una visió estratègica dels processos necessaris pel canvi. Treballar amb un enfocament intercultural significa coexistir amb pràctiques que parteixen d'altres perspectives, a mesura que es fan

³³ http://www.bcn.cat/novaciutadania/pdf/ca/dialeg/programes/Pla_BCN_Interculturalitat_ca.pdf, pp. 5-6

esforços graduals per impulsar canvis en la ciutadania i els agents socials, tot dirigint l'acció a la gran majoria de la població que no és racista sinó que té sentiments ambivalents envers la diversitat cultural de la ciutat.

3.1 Temes conceptuals subjacents a les pràctiques interculturals

Des d'un principi es parla de gestió de la diversitat, i poc a poc l'eix del discurs i la pràctica va passant de la immigració a la interculturalitat. És una perspectiva més inclusiva que no els plans *d'integració de la immigració* que es plantejaven en altres períodes.

En tot cas, quan es fa servir el concepte d'integració, es refereix al procés que afecta al conjunt de la població, tant la població immigrada com la receptora, ja que ambdós s'han d'adaptar als canvis que provoca el fet migratori.

Per això el Pla treballa amb el conjunt de la població, ja siguin d'origen estranger o no, i en tota la ciutat, perquè és la ciutat en la seva globalitat la que incorpora la perspectiva intercultural.

Un dels punts forts del desenvolupament de la perspectiva intercultural a BCN és la noció de convivència fonamentada en "viure i fer junts", superant l'esquema de coexistència ("viure al costat"). Per tant, conviure implica conflicte, entès com un factor d'expressió de problemes i dificultats, però també de transformació sociopolítica amb la recerca de formes innovadores de diàleg, participació i resolució de conflictes. Exemples són recerques d'avaluació i planificació com *Habitat i temps per a la convivència*³⁴.

L'activitat intercultural es presenta sota diversos formats, com ara debats, festivals, arts plàstiques, exposicions, foment de la lectura, foment de la llengua, programes educatius i activitats de proximitat als barris. Un altre punt fort és la proximitat, la promoció dels espais de contacte tant

³⁴ Pilar Garcia Almirall, Adriana Ciocchetto i Blanca Gutiérrez de la Universitat Politècnica de Catalunya, Ajuntament de Barcelona, 2014
<http://w110.bcn.cat/UsosDelTemps/Continguts/Documents/Publicacions/Dossiers/Fitxers%20estatics%20pdf%20dossiers/habitat%20i%20temps%20def%20-baixa.pdf>

municipals com associatius, el treball de "carrer", etc. A nivell conceptual, la força de paraules com veïnat, veí, veïna són a reivindicar per tal de superar la distància implícita en categories com ara immigrant, autòcton, natiu. D'aquí l'estratègia de generar espais de trobada, de diàleg intercultural a tots els barris i sectors socials (persones grans, joves, dones, etc.), i donar suport als que ja existien abans del Pla.

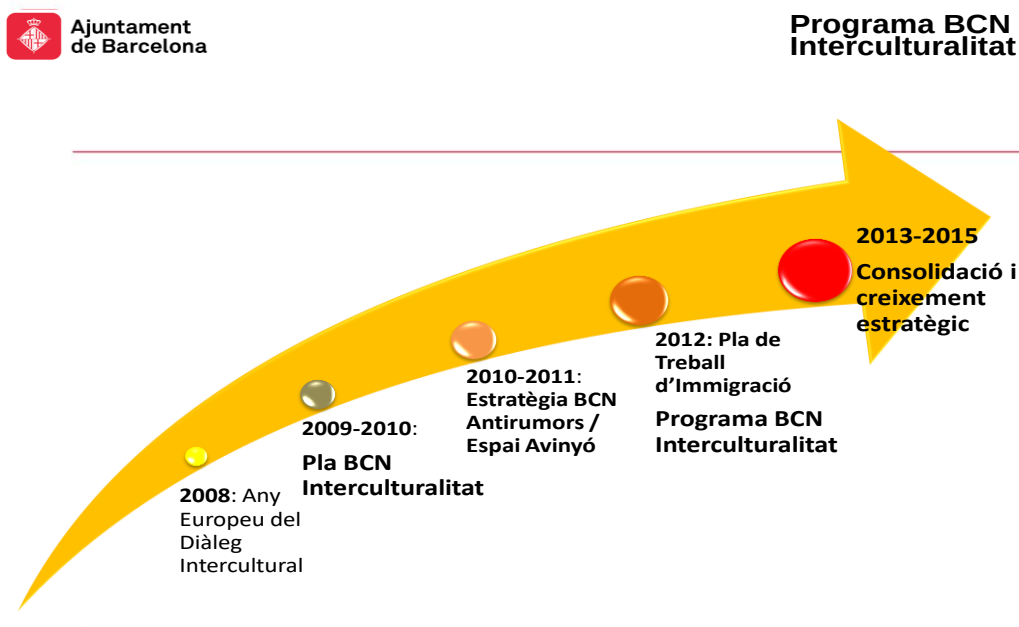
El Pla té per objectiu recollir, visibilitzar i donar impuls a totes les iniciatives interculturals de la ciutat. Llavors ja hi ha un coneixement, experiències, pluralitat d'entitats i projectes d'anys anteriors. Aquesta capacitat és bàsica pel futur. No es parteix del no res. El repte és conrear i aprofitar aquest "capital social" cap a la creativitat artística, social, econòmica, urbanística, entre altres.

3.2 De la política a la pràctica: El Programa BCN Interculturalitat

Des de la creació del Pla l'any 2010, s'han fet esforços per definir línies específiques d'acció i implicar agents estratègics pel seu desenvolupament a diferents nivells (a tot l'Ajuntament, a la ciutat en tota la seva globalitat, i a tots els districtes i barris). És important entendre que posar en pràctica una política pren el seu temps i cal fer-ho pas a pas per tal que puguin sorgir els processos interculturals. No es tracta de desplegar un ventall d'accions puntuals amb una pàtina d'interculturalitat. Transcendent les polítiques tradicionals d'acollida i integració d'immigrants, l'Ajuntament ha avançat per etapes en el seu compromís de conceptualitzar, implementar i sistematitzar un instrument real per a la política pública intercultural: el Programa BCN Interculturalitat.

Una breu revisió, doncs, de les principals etapes que s'han recorregut fins aquest punt. Entre 2007 i 2011, l'Ajuntament nomena el seu primer Comissionat per a la Immigració i el Diàleg Intercultural. És durant aquest període que es va concebre i aprovar el Pla BCN Interculturalitat i es van posar en marxa les primeres línies d'acció intercultural (Estratègia Antirumors i Espai Avinyó). En 2011, les eleccions municipals porten un canvi de govern i, per primera vegada, es nomena un Comissionat d'Immigració i Interculturalitat. Aquests eren passos importants per a la visibilització dels temes relacionats amb la política pública intercultural a l'Ajuntament. Impliquen un compromís i lideratge polític ben clar. L'any 2011 també es

nomena el Director d'Immigració i Interculturalitat per tal de garantir el lideratge tècnic dins l'Ajuntament. L'any 2012 es va crear el Programa BCN Interculturalitat amb l'objectiu de donar una major coherència tècnica a les línies d'acció ja en marxa i implementar-ne de noves. Es dota d'un pressupost estable al Programa, que creix amb el temps i es consolida amb un equip estable de deu professionals.

Per tal que no hi hagi confusió, aclarim aquí que el Pla BCN Interculturalitat (2010) és la política pública, i el Programa BCN Interculturalitat (2012) és el principal instrument tècnic per posar en pràctica la política. Però tornem enrere un parell d'anys i mirem breument la primera línia d'acció que es va impulsar com a resultat del Pla, doncs ha estat un poderós trampolí i pont en el camí cap al reconeixement de la necessitat d'un Programa tècnic de ple dret capaç de posar una política ambiciosa en pràctica de manera coherent i dinàmica.

3.3 L'Estratègia BCN Antirumors³⁵

³⁵ Per més informació, vegeu www.interculturalitat.bcn.cat/bcnacciointercultural/ca/antirumors-que-fem

El primer pas que es va donar per a la implementació del Pla BCN Interculturalitat va ser desenvolupar l'Estratègia BCN Antirumors.

L'Estratègia BCN Antirumors³⁶ és una estratègia comunicativa i d'acció social de ciutat, territorialitzada, per combatre els rumors i estereotips sobre diversitat cultural, amb l'objectiu d'afavorir la convivència intercultural. Cada vegada més s'escoltaven rumors que qüestionaven principis democràtics i drets humans, i els feien servir organitzacions d'extrema dreta per donar força a les seves idees. Des de l'any 2010, doncs, l'estratègia antirumor ha anat guanyant legitimitat ciutadana i política perquè incideix en una temàtica important per mantenir i reforçar el sistema democràtic i de drets humans. La seva tasca s'ha desplegat mitjançant els següents eixos d'acció:

Participació: Aquesta línia es materialitza a través de la creació de la Xarxa BCN Antirumors ³⁷ (composada per entitats, equipaments municipals, persones a títol d'individual i l'Ajuntament de Barcelona), que vol implicar al major nombre d'agents i apropar els diferents recursos i materials a la ciutadania. La Xarxa compta actualment amb una Comissió Directora i amb grups de treball focalitzats en l'acció antirumors en els àmbits de la formació, la comunicació i el treball als barris. Els seus membres han augmentat en un 1.200%, de 65 entitats al 2010 a més de 470 entitats i 390 persones a títol individual al 2014, i també l'Ajuntament, sumant un total de 862 membres a finals de 2014.

Sensibilització: Un dels trets més destacats d'aquest eix estratègic de la política és la creació de materials i recursos gratuïts disponibles per a tota la ciutadania. ³⁸ Destaquen la formació antirumors (1.064 persones participants entre professionals municipals, membres d'entitats i veïnes i veïns a títol individual); un catàleg d'activitats antirumors gestionat per l'Oficina Tècnica i executades per membres de la Xarxa ³⁹ (11.515 participants en tres anys); materials antirumors, entre els quals la col·lecció

³⁶ Per a més informació, consultar www.bcnantirumors.cat

³⁷ Parlarem d'*Estratègia Antirumors* quan ens referim a la política pública global i de *Xarxa BCN Antirumors*, com l'eix clau de participació que forma part d'aquesta política.

³⁸ <http://www.bcnantirumors.cat>

³⁹ <http://www.bcnantirumors.cat/quisom/actualitat-la-xarxa/ja-podeu-demanar-activitats-antirumors-del-cat%C3%A0leg-2014-que-inclou-una-se>

de còmics *Blanca Rosita Barcelona*, desplegable, un manual antirumors, una guia de l'agent antirumors, gots, punts de llibre, vídeos, entre altres.

Comunicació: Aquest eix té com a objectius incidir en les informacions que es difonen des dels mitjans de comunicació locals i generalistes, i difondre informacions que contraresten els rumors o ofereixen experiències positives de la interacció intercultural. Es fa un esforç especial per difondre tota l'activitat intercultural que es fa a la ciutat mitjançant les xarxes socials (web, facebook i twitter).

Les característiques més destacades d'aquesta política pública són la innovació, la flexibilitat i l'adaptabilitat. Això ha permès implicar a diferents sectors estratègics (comerç, educació, sanitat) i a la ciutadania no organitzada, a banda de generar sinergies de treball i col·laboració amb el teixit associatiu de la ciutat. És un projecte que ha tingut un gran impacte a nivell de Barcelona, Catalunya⁴⁰, l'Estat espanyol⁴¹, i a nivell internacional⁴². L'any 2013 es va realitzar la primera Avaluació de l'Estratègia, centrada en el seu desenvolupament i funcionament.⁴³ Per la seva evident complexitat, un estudi d'impacte del canvi social encara està pendent.

El finançament de l'Estratègia BCN Antirumors forma part del pressupost global del Programa. Sense comptar sous de tècnics, la despesa per activitats es distribueix de la següent manera per l'any 2014: 40.000€ pel Catàleg d'activitats antirumors, 10.000€ per la producció de materials antirumors i 15.000€ per formació d'agents antirumors.

⁴⁰ Acord de col·laboració amb la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya per a cooperar en la lluita antirumors i per la convivència intercultural en base a l'experiència de Barcelona i d'altres municipis. S'hi han afegit les dues federacions catalanes de municipis.

⁴¹ Barcelona és impulsora de la Red Española de Ciudades Interculturales (RECI), sent una de les principals del *Proyecto Antirumores para prevenir el racismo* impulsat per la Fundació ACSAR de Barcelona, amb el suport del Consell d'Europa i la xarxa Intercultural Cities.

⁴² Entre d'altres, cal destacar el reconeixement com a bona pràctica a la xarxa *Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme* (ECCAR) <http://www.eccar.info/news/barcelona-anti-rumour-strategy>; i per part del *European Union/Migrant Integration Academy* (EU-MIA) www.youtube.com/watch?v=iv_Lv0Priho; així com l'aportació de Barcelona en la transferència de coneixements a 10 ciutats europees participants del Projecte *Communication for Integration (C4i)* promogut pel Consell d'Europa (2014-2015) <http://pjp-eu.coe.int/en/web/c4i>

⁴³ Informe Final de l'Avaluació de l'Estratègia BCN Antirumors, 2013. Aitor Hernández Carr, Fundació ACSAR.

3.4 Altres línies destacades d'acció en el Programa BCN Interculturalitat⁴⁴

El Programa BCN Interculturalitat és el conjunt de línies d'acció i projectes que l'Ajuntament de Barcelona va aplegar l'any 2012 sota el nou Pla de Treball d'Immigració 2012-2015 per tal de consolidar els objectius i mesures del Pla BCN Interculturalitat. A banda de l'Estratègia BCN Antirumors que hem descrit anteriorment, s'han posat en marxa noves iniciatives sota el paraigües d'aquest Programa:

- **Espai Avinyó - Llengua i Cultura:** En col·laboració amb el Consorci per a la Normalització Lingüística (Generalitat i Ajuntament), l'Espai Avinyó assumeix el repte de ser un referent d'interculturalitat a l'agenda cultural de la ciutat a través de la programació anual d'un ampli i divers ventall d'activitats interculturals creades conjuntament amb artistes i activistes de diferents orígens culturals, entitats i institucions culturals.
- Finançament per projectes interculturals presentats per entitats o directament per encàrrec del Programa. Aquestes subvencions es complementen amb el suport tècnic del Programa per tal de garantir que s'apliquen els principis i metodologies interculturals en aquests projectes.
- Pla global de comunicació per a la sensibilització intercultural mitjançant les xarxes socials (web, Facebook, twitter). El Programa comunica la seva pròpia activitat intercultural i la de l'Ajuntament, i també tota l'activitat intercultural de la ciutat i arreu.
- Acció intercultural als barris de la ciutat (*territorialització*).
- Acció intercultural als centres cívics de la ciutat.
- Formació intercultural, que es vincula i enriqueix la formació antirumors.
- Al Departament de Recursos Humans de l'Ajuntament, s'ha establert un programa de formació intercultural transversal dirigit a funcionaris municipals, que proporciona el Programa BCN Interculturalitat.

⁴⁴ <http://www.interculturalitat.cat/>

Evolució del pressupost per a les línies d'acció intercultural dins la Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat

Secció 2 i 4	2012	2013	2014
Mediació Intercultural/Traducció	380.055 €	420.326 €	469.969 €
Projectes interculturals de districte	604.000 €	604.000 €	604.000 €
Programa Interculturalitat	587.341 €	723.551 €	867.204 €
Pressupost de la Direcció de Serveis d'Immigració i Interculturalitat	5.275.490 €	6.711.501 €	7.493.258 €

Pressupost de capítol 2 (compra de serveis) i Capítol 4 (Subvencions i convenis). S'exclou la despesa en personal. Font: Direcció d'Immigració i Interculturalitat. Ajuntament de Barcelona.

Aquesta és la despesa específica en interculturalitat realitzada des de la Direcció d'Immigració i Interculturalitat. El conjunt de àrees municipals també duen a terme despesa intercultural en els seus respectius pressupostos des de l'òptica de la transversalitat de la política intercultural. La formació intercultural de treballadors de l'Ajuntament oferta pel Departament de Recursos Humans és un exemple. Encara que sigui difícil estimar la quantitat, la despesa global a aquest nivell és aproximadament de 4.000 € anuals.

L'any 2011 es va crear una línia de subvencions interculturals dirigida a entitats, amb un pressupost de 220.000€ anuals inclosos al pressupost del Programa, i també des de 2011, els projectes de districte s'han orientat cap al model intercultural.

3.5 Algunes conclusions i compromisos de futur

Tot tancant aquest estudi de cas, posem èmfasi en almenys tres conjunts de processos que emergeixen de manera destacada de l'experiència de Barcelona a l'hora de posar en pràctica una política pública per a la construcció d'una ciutat intercultural:

1. Participació, col·laboració i corresponsabilitat
2. Comunicació
3. Sensibilització

El Pla Barcelona Interculturalitat es va elaborar sobre la base d'aquests processos. L'Estratègia BCN Antirumors, per exemple, s'ha creat i gestionat a partir de la implicació en grups d'acció i decisió de les entitats, institucions i persones a títol individual. El Catàleg d'activitats antirumors aplega propostes de les entitats membres de la Xarxa BCN Antirumors, que són qui les realitzen. Sense la responsabilitat compartida dels seus membres, la Xarxa mateixa no existiria. Altres línies d'acció del Programa també generen aquests processos.

Al nivell de política i governança local, la continuïtat en els darrers mandats ha estat vital. Tot i haver canviat el partit en el poder del govern municipal, les estratègies iniciades en anteriors legislatures s'han mantingut, consolidat i fins i tot s'han expandit.

En l'esforç de dotar l'administració local d'un full de ruta per a les pràctiques interculturals, els plans municipals han reflectit la interacció amb un teixit ric en associacions socials i comunitàries i iniciatives innovadores de recerca i formació, que sovint van unes passes per davant en l'exploració de temes conceptuals i metodologies per garantir la igualtat d'oportunitats i la cohesió social.

Avui l'ímpuls aconseguit en etapes prèvies de govern local en relació a les polítiques interculturals ha preparat el camí per un període de creixement estratègic i consolidació de pràctiques i projectes tant internament als diferents departaments de l'Ajuntament, com externament a nivell de ciutat i de barri. Amb un enfocament fort en la promoció d'oportunitats per a la interacció positiva i la convivència entre persones d'orígens culturals i ètnics diferents, estem aprenent del nostre treball conjunt amb un ampli ventall d'actors i agents socials implicats en fer front als reptes mitjançant el diàleg i processos de treball en xarxa al nivell micro.

L'impacte ara sembla ser més gran a llarg termini i més apropiat mitjançant la posada en marxa i el desenvolupament de pràctiques i eines adaptades a l'acció a petita escala i més intensa del nivell de barri. Davant els obstacles actuals i amb un millor coneixement de les oportunitats existents, això permet la implicació de més persones i la mobilització de sectors clau a diferents indrets de la ciutat en el desplegament d'unes polítiques interculturals.

Sens dubte, la projecció i intercanvi de la política i les experiències pràctiques amb altres ciutats compromeses amb la promoció de l'enfocament interculturalista tant a nivell estatal com internacional, ha estat una sàvia decisió des del principi. El fet de ser membres de la xarxa europea Intercultural Cities des de la seva fundació l'any 2008, per exemple, o el fet de participar en la creació de la xarxa espanyola de ciutats interculturals (RECI) l'any 2011, o compartir coneixement amb la ciutat de Montreal a través de reunions per videoconferència des de 2012, o implicar-nos en partenariats com en el projecte *Communication for Integration-C4i* del Consell d'Europa amb 10 ciutats europees durant el període 2014-2015, totes aquestes iniciatives col·laboratives ens han aportat aprenentatges, enriquiment i prestigi que nodreixen alhora el marc de la política intercultural de Barcelona i la implementació pràctica en processos que requereixen flexibilitat, lideratge polític i compromís.

Ajuntament
de Barcelona

**Programa BCN
Interculturalitat**

